משנה · אחרונים · עיקר תוספות יום טוב · סדר זרעים

עיקר תוספות יום טוב על משנה מעשר שני

משולם בן יואל כץ, רבי יום טוב ליפמן הלר הלוי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

עיקר תוספות יום טוב על משנה מעשר שני

משולם בן יואל כץ, רבי יום טוב ליפמן הלר הלוי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/עיקר-תוספות-יום-טוב-על-משנה-מעשר-שני/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
משנה א 4
משנה ב 4
משנה ג 4
משנה ה 5
משנה ו 5
משנה ז 5
פרק ב 5
משנה א 5
משנה ב 5
משנה ג 6
משנה ד 6
משנה ה 6
משנה ו 6
משנה ז 6
משנה ח 7
משנה ט 7
משנה י 7
פרק ג 8
משנה א 8
משנה ג 8
משנה ד 8
משנה ו 8
משנה ז 8
משנה ח 9
משנה יא 9
משנה יב 9
משנה יג 9
פרק ד 10
משנה א 10
משנה ב 10
משנה ג 10
משנה ד 10
משנה ה 10
משנה ו 11
משנה ז 11
משנה ח 11
משנה ט 11
משנה י 12
משנה יא 12
פרק ה 12
משנה א 12
משנה ב 12
משנה ד 13
משנה ה 13
משנה ו 13
משנה ז 13
משנה ט 13
משנה י 14
משנה יג 14
משנה יד 14
משנה טו 15

פרק א

משנה א

א וּבֵית הִלֵּל נַמִּי סָבְרֵי דְּמָמוֹן גָּבוֹהַּ הוּא, לְקַמָּן בְּמַשְׁנָה ג' פֶּרֶק ה':

ב **וְאֵין מְמַשְׁכְּנִין אוֹתוֹ**. מִפְּנֵי שֶׁכָּתוּב בּוֹ בְּרָכָה. יְרוּשַׁלְמִי:

ג וַאֲפִלּוּ אִם שׁוֹקֵל כְּדֵי לְחַלֵּל עַל הַסֶּלַע, מַעֲשֵׂר שֵׁנִי, שֶׁמָּא לֹא יְכַוֵּן מִשְׁקָלוֹתָיו וְלֹא יְחַלֵּל (וְעַיֵּן בְּמַסֶּכֶת שַׁבָּת דַּף כב:). וְכָל שֶׁכֵּן פֵּרוֹת כְּנֶגֶד פֵּרוֹת דְּאֵין שׁוֹקְלִין. הַר"ש:

ד וְנִרְאֶה לִי דְּדַוְקָא לְעִנְיַן לָתֵת בְּמַתָּנָה מַעֲשֵׂר שֵׁנִי פְּלִיגִי. אֲבָל אֶפְשָׁר וְיָכוֹל לִהְיוֹת דְּלִקְבּוֹעַ לַמַּעֲשֵׂר כֵּלִי עַלְמָא מוֹדוּ דְּאֵין מַתָּנָה קוֹבַעַת כְּמָכָר, וְכִשְׁנֵי סְתָמוֹת מִשְׁנָה א' פֶּרֶק ב' וּמִשְׁנָה ב' פֶּרֶק ג' דְּמַעֲשְׂרוֹת. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ב

ה **הַבְּכוֹר מוֹכְרִין אוֹתוֹ**. וְאִם תֹּאמַר כֵּיוָן שֶׁהַבְּכוֹר לַכֹּהֵן, מַה תּוֹעֶלֶת לְזֶה שֶׁקְּנָאוֹ. הִנֵּה הַתּוֹעֶלֶת כִּי אִם נָפַל בּוֹ מוּם וְהוּא אֶצְלוֹ יֹאכַל אוֹתוֹ הַקּוֹנֶה אוֹתוֹ. הַר"מ. וּמַתְנִיתִין בַּזְּמַן הַזֶּה, דִּבְזְמַן הַמִּקְדָּשׁ אֵין מוֹכְרִין אוֹתוֹ תָּמִים, שֶׁעוֹמֵד לְקָרְבָּן וְאֵין לַכֹּהֵן זְכוּת בּוֹ, כִּדְאִיתָא בְּפֶרֶק קַמָּא דְּתָמוּרָה. וּמְשׁוּם הָכִי לֹא מָצֵי קָתָנֵי שָׁחוּט, דְּתָמִים שָׁחוּט בַּזְּמַן הַזֶּה יִקָּבֵר, כְּדְתָנַן סוֹף פֶּרֶק ה' דִּבְכוֹרוֹת. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ג

ו **יָצָא הָעוֹר לְחֻלִּין**. כֵּלְהוּ נַפְקָא לָן בְּרֵישׁ פֶּרֶק ב' דְּעֵרוּבִין. דְּתַנְיָא, בַּבָּקָר, מְלַמֵּד שֶׁלּוֹקְחִים בָּקָר עַל גַּבֵּי עוֹרוֹ. וּבַצֹּאן, מְלַמֵּד שֶׁלּוֹקְחִין צֹאן עַל גַּבֵּי גִּוּתֶיהָ. וּבַיַּיִן, מְלַמֵּד שֶׁלּוֹקְחִין יַיִן עַל גַּבֵּי קַנְקַנּוֹ. וּבַשֵּׂכָר, מְלַמֵּד שֶׁלּוֹקְחִין תֶּמֶד מִשֶּׁהֶחְמִיץ. וּמִיתּוּרָא דְּבֵי"ת דְּרֵישׁ. וְחַיָּה לִבְשַׂר תַּאֲוָה דְּנָקְנָה אַגַּב הָעוֹר, וּקְלִפֵּי אֱגוֹזִים, יְלִפִינַן בְּמַה מָצִינוּ. הַר"ש:

ז **שֶׁמַּדְרְכָן לִמְכֹּר סְתוּמוֹת**. כְּלוֹמַר שֶׁמּוֹכְרִין הַקַּנְקַן עִם הַיַּיִן. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב בְּשֵׁם הַפֵּרוּשׁ:

ח וּבְפֶרֶק בַּתְּרָא דְּמַעֲשְׂרוֹת מִשְׁנָה ו' מְפֹרָשׁ, דְּכֵן בִּשְׁמָרִים:

ט וּלְקַמָּן בְּמִשְׁנָה ה' הֵבִיא בְּרַיְתָא, דְּמַמְעִיט מַיִם וּמֶלַח מִגְּדוּלֵי קַרְקַע, וּפֵרֵשׁ הַר"מ שֶׁהַמַּיִם יְסוֹד פְּשׁוּט הֵם, וְהַמֶּלַח אֲדָמָה שְׂרוּפָה. וּמַה שֶּׁהֵבִיא הַר"ב כָּאן שֶׁמְּמַעֲטִים מַיִם מִשּׁוּם דְּלֹא הֲוֵי פְּרִי מִפְּרִי, הוּא בְּרַיְתָא בְּעֵרוּבִין [דַּף כז]. וְצָרִיךְ לוֹמַר דְּהַהִיא בְּרַיְתָא סְבָרָה, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁהַמַּיִם נְקָווִים מִתַּחַת לָאָרֶץ כַּכָּתוּב בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית וְלֹא מִקַּרְקַע גְּדֵלִי, מִכָּל מָקוֹם הוֹאִיל וְנוֹבְעִים הֵם מֵהָאָרֶץ וְנִרְאִין כְּאִלּוּ גְּדֵלִים וְרָבִים מִן הַקַּרְקַע, אִיצְטְרִיךְ לְמֵעוּטֵינְהוּ מִשּׁוּם דְּלֹא הֲוֵי פֵּירֵי מִפֵּירֵי, וְכֵן לְאוֹתוֹ הַמֶּלַח שֶׁהוּא מַיִם שְׂרוּפִים. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ה

י כְּלוֹמַר דַּאֲנַן סַהֲדֵי שֶׁלֹּא הָיָה לוֹקֵחַ בָּהֶם, וּמִשּׁוּם הָכִי לֹא מָצֵי הַמּוֹכֵר לִטְעוֹן דִּלְמָא מֵזִיד הוּא. אֲבָל אֵין לְפָרֵשׁ בְּמַאֲמִינוֹ, דְּאִם כֵּן, לְקַמָּן בְּמִשְׁנָה ז' דְּמוֹקֵי לַהּ הָרַ"ב בְּבָרַח אוֹ בְמֵזִיד, לוֹקְמֵיהּ בְּאֵינוֹ מַאֲמִינוֹ. כֵּן נִרְאֶה לִי. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ו

יא **תִּקָּבֵר**. אִם מֵתָה. כָּךְ כָּתַב הָרַ"מ, וְכָךְ תָּנַן בְּפֶרֶק ג' מִשְׁנָה י"א:

יב וְלֹא דָמֵי לְמִשְׁנָה ג' דְּיָצָא הָעוֹר לְחֻלִּין, דְּהָתָם לְזִבְחֵי שְׁלָמִים נִקְנֵית וְנוֹתֵן עֵינָיו בַּבָּשָׂר. אֲבָל הָכָא דְּתִקָּבֵר, נִמְצָא שֶׁהוּא כְּאִלּוּ לֹא נָתַן עֵינָיו בַּבָּשָׂר. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ז

יג **יֹאכַל כְּנֶגְדָּן**. שֶׁיְּחַלֵּל אֵלּוּ הַמָּעוֹת עַל אוֹתָן שֶׁבְּיָדוֹ הַמּוֹכֵר. וְכֻלָּהּ מִלְּתָא מְשׁוּם קְנָסָא, כִּדְמוּכָח בַּגְּמָרָא. רַשִׁ"י פֶּרֶק ב' דְּקִדּוּשִׁין דַּף נ"ו.:

פרק ב

משנה א

א בְּמַסֶּכֶת יוֹמָא (דַּף עו) מַסִּיק דִּשְׁתֵּיָה בִּכְלַל אֲכִילָה מִדִּכְתִיב וּבַשַּׂר, וְגָמַר שֵׂכָר שֵׂכָר מִנָּזִיר, מַה בְּנָזִיר יַיִן דֶּרֶךְ שִׁכְרוּתוֹ בִּשְׁתִיָּה, אַף כָּאן [בְּשֵׂכָר] יַיִן בִּשְׁתִיָּה, וְקַרְיֵהּ רַחֲמָנָא וְאָכַלְתָּ. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב. בְּהוֹסָפַת לְשׁוֹן הַגְּמָרָא וּפֵרוּשׁ רַשִׁ"י:

ב **אֶת הַיַּיִן**. נִרְאֶה לִי, לְפִי שֶׁאֵין הַיַּיִן נִבְלַע בָּהֶם אֲבָל הֵם נוֹתְנִים טַעַם טוֹב בַּיַּיִן. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב. וְלִי נִרְאֶה דְּהַיַּיִן שׁוֹתִין עִם הַדְּבַשׁ וְהַבָּשָׂמִים, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בַּשֶּׂמֶן. תּוֹסְפוֹת חֲדָשִׁים:

ג **שֶׁשִּׁבְּחוֹ נָכְרִי**. לֹא דָמֵי לִשְׁבַח עֲצִים דְּמִשְׁנָה ה' פֶּרֶק ג' דְּעֲרָלָה דְּיֵשׁ שִׁבַּח עֲצִים בַּפֵּת, שֶׁהֵם אִסּוּרֵי הֲנָאָה. [וְעַיֵּן שָׁם בְּעִקַּר תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב אוֹת ח]:

משנה ב

ד וְעַל פֵּרוּשׁ זֶה הִקְשָׁה הָרַ"מ דְּאִם כֵּן הָוֶה לֵיהּ לְמֵימַר רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר אֵין סָכִין מַעֲשֵׂר שֵׁנִי, וְלָמָּה לוֹ לְהַזְכִּיר בִּירוּשָׁלַיִם. וּמְפָרֵשׁ, שֶׁרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר שֶׁאָסוּר לְאָדָם לוֹמַר לַחֲבֵרוֹ בִּירוּשָׁלַיִם שֶׁהוּא מָקוֹם מְיֻחָד לְהוֹצִיא מַעֲשֵׂר שֵׁנִי, שֶׁיִּמְשַׁח אוֹתוֹ בְּשֶׁמֶן שֶׁל מַעֲשֵׂר שֵׁנִי וְתִמְשַׁח יַד מוֹשְׁחוֹ וְתִהְיֶה זֶה שִׁכְרוֹ עַל הַמְּשִׁיחָה שֶׁמָּשַׁחוֹ, וְאֵינוֹ מֻתָּר שֶׁיִּשְׁתַּכֵּר אָדָם מִמְּעוֹת מַעֲשֵׂר שֵׁנִי. וַחֲכָמִים מַתִּירִין זֶה כִּי הֵם אוֹמְרִים שֶׁאֵין דָּמִים לִמְשִׁיחַת יָדוֹ וְאֵין מַקְפִּידִין בָּזֶה:

ה **מַה לֹּא כוּ'**. פֵּרוּשׁ, מַה זֶּה, לֹא כָךְ, אִם הֵקֵל וְכוּ':

משנה ג

י שֶׁהֲרֵי הוּא מַפְסִידָהּ, וְאָסוּר. הָרַדְבַּ"ז:

יז וּבָזֶה חָמִיר מַעֲשֵׂר שֵׁנִי מִתְּרוּמָה. וּבְחִבּוּר הָר"מ מָפֹרָשׁ מַתְנִיתִין בְּאֹפֶן אַחֵר. וְכָתַב עָלָיו בַּכֶּסֶף מִשְׁנֶה שֶׁהַחֹמֶר בְּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי מִבִּתְרוּמָה, לֹא לְעִנְיַן דְּתֵאָכֵל צְמְחוֹנִים, אֶלָּא לְעִנְיַן שְׁאָר דְּבָרִים שֶׁבַּמִּשְׁנָה:

משנה ד

ח שֶׁכָּךְ הָיָה דַּרְכָּן, דּוּמְיָא דַּחֲפִיפָה דִּלְעֵיל:

ט דְּשָׁאנֵי תְּרוּמָה מִמַּעֲשֵׂר שֵׁנִי, דִּתְרוּמָה נֶאֱכֶלֶת לַבֹּהֲמָה, דְּאִתְרַבֵּי מִקְּנִין כַּסְפּוֹ, וּכְדִתְנַן בְּמִשְׁנָה ט' בְּפֶרֶק בַּתְּרָא דִּתְרוּמוֹת:

משנה ה

י וְאִם נֶאֱבַד מֵהַמָּעוֹת, מִשֶּׁל חֻלִּין נֶאֱבַד. הָרַ"מ:

יא וְכֵן כָּתַב הָרַ"שׁ מֵהַיְרוּשַׁלְמִי, וְקָשֶׁה לִי דְּהָתְנַן בְּפֶרֶק קַמָּא דְּדַמַּאי מִשְׁנָה ב' דְּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי דְּמַאי מְחַלְּלִין כֶּסֶף עַל כֶּסֶף נְחֹשֶׁת עַל נְחֹשֶׁת, מַשְׁמַע דְּאֵלּוּ וַדַּאי לֹא. וְאֶפְשָׁר לוֹמַר עַל פִּי פֵּרוּשׁ הָרַ"ב שָׁם דְּיֶשׁ שְׁנֵי מְלָכִים וְהַשֵּׁנִי חָרִיף, מְחַלְּלִין. וְהָכָא דְּמָעוֹת הָרְבֵּה הוּא וּמִסְתָּמָא יֵשׁ בֵּינֵיהֶם הַחֲרִיפִים יוֹתֵר מֵהָאֲחֵרִים, וְיִחַלֵּל עַל הַחֲרִיפִים דַּוְקָא. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יב וְאִם נֶאֱבַד מֵהַמָּעוֹת, מִשְּׁנֵיהֶם נֶאֱבַד, לְפִי חֶשְׁבּוֹן. [וְנוֹתֵן לָזֶה שְׁלִישׁ וְלָזֶה שְׁנֵי שְׁלִישִׁים]. הָרַ"מ. וְהַטַּעַם נִרְאֶה מִשּׁוּם דְּכֵיוָן שֶׁהֵם בְּלוּלִים וּמְעֹרָבִים, אִי אֶפְשָׁר לוֹמַר שֶׁמַּה שֶּׁחוֹפֵן בְּחָפְנָיו הַכֹּל שֶׁל מַעֲשֵׂר, דְּדָוְקָא כְּשֶׁלּוֹקֵט אֶחָד אֶחָד יֵשׁ לוֹמַר שֶׁכָּל אֶחָד שֶׁלּוֹקֵט הוּא מַעֲשֵׂר. וְדַע שֶׁגַּם בְּהַהֹּד סֵיפָא צָרִיךְ לְהַתְנוֹת וְלוֹמַר שֶׁאִם הַמָּעוֹת שֶׁנִּשְׁאֲרוּ הֵם מַעֲשֵׂר שֵׁנִי הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁבְּיָדֵי מְחַלְּלִין עֲלֵיהֶן, כְּמוֹ בְּרִישָׁא. הָרַ"מ. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ו

יג וּבַמִּשְׁנָה דִּלְעֵיל כָּתַבְתִּי דְּאִיכָּא דְּסָבַר דְּמִנַּיְהוּ גּוּפַיְהוּ יָכוֹל לְהַתְנוֹת. וְיֵשׁ לְתָרֵץ, דִּטְפֵי יֵשׁ לָחוּשׁ בִּשְׁנֵי סְלָעִים מִבְּהַרְבֵּה מָעוֹת. וְעוֹד יֵשׁ לוֹמַר דִּבְשֵׁנֵי סְלָעִים מִסְתָּמָא אֵין אֶחָד חָרִיף מֵהַשֵּׁנִי, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּהַרְבֵּה מָעוֹת דְּמַשְׁכַּחַת בְּהוּ חֲרִיפִים וְשֶׁאֵינָם חֲרִיפִים כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ לְעֵיל, וְדִבְּרוּ חֲכָמִים בַּהֹוֶה:

משנה ז

יד לְשׁוֹן הַגְּמָרָא בָּבָא מְצִיעָא דַּף מ"ה: דְּזִמְנִין דְּלֹא מָלוּ זוּזֵי בְּדִינְרָא, [פֵּרוּשׁ, שֶׁלֹּא יַסְפִּיק לִהְיוֹת לוֹ סְלָעִים מַעֲשֵׂר עַד שֶׁיַּגִּיעוּ לִדְמֵי דִינַר זָהָב, וְיִמְתִּין לַשָּׁנָה הַבָּאָה. עַל פִּי פֵּרוּשׁ

רַשִׁ"י], (וְעַיֵּן שָׁם בְּהָרֹא"שׁ דִּלְמַסְקָנָא גַּם בֵּית הִלֵּל אוֹסְרִין, וְאוּלַי מַיְרֵי כָּאן בִּדְמַאי, וְעַיֵּן דְּמַאי פֶּרֶק א' מִשְׁנָה ב', מִשְׁנָה ח'):

משנה ח

טו כֵּן פֵּרֵשׁ רַשִׁ"י בְּבָבָא מְצִיעָא דַּף מ"ה, וְהִקְשׁוּ הַתּוֹסָפוֹת דַּהֲרֵי בְּמַסֶּכֶת עֲדֻיּוֹת פֶּרֶק קַמָּא תְּנֵי לַהּ בַּהֲדֵי דְּבָרִים דְּבֵית שַׁמַּאי לְחֻמְרָא. לָכָךְ נִרְאֶה דְּבֵית שַׁמַּאי דְּוָקָא בְּכָל הַסֶּלַע קָאָמְרֵי, וְלֹא יַחֲלִיף שְׁתִּים וְשָׁלֹשׁ פְּעָמִים, שֶׁבְּכָל פַּעַם מִשְׁתַּכֵּר הַחֲנְוָנִי וְנִמְצָא מַפְסִיד מַעֲשֵׂר שֵׁנִי. וְעוֹד יֵשׁ לוֹמַר, דְּיֵתֵן מָעוֹת דָּוְקָא בְּכָל הַסֶּלַע, שֶׁלֹּא יִתְעַפְּשׁוּ בַּדֶּרֶךְ קֹדֶם שֶׁיַּגִּיעוּ שָׁם:

טז מַשְׁמַע דְּטַעֲמָא דְּשָׁרִיוּתָא הוּא מִשּׁוּם שֶׁאֵין לוֹ בַּדִּינָר כֶּסֶף, וְאִלּוּ בַּפֵּרוֹת לֹא אִכְפַּת לָן. וּבִירוּשַׁלְמִי אִיפְּכָא, דְּאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ, מַה פְּלִיגִין רַבִּי מֵאִיר וְרַבָּנָן, בְּפֵרוֹת שֶׁאֵין בָּהֶם כְּדֵי כֶּסֶף, אֲבָל בְּפֵרוֹת שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן כְּדֵי כֶּסֶף אַף רַבָּנָן מוֹדוּ. וּמְפָרֵשׁ הָרַ"מ הַטַּעַם, דִּכְשֶׁהַפֵּרוֹת מֻעָטִים מִדִּינָר אֵינָם רְאוּיִם לְפִדּוֹת בִּפְנֵי עַצְמָם, וּלְפִיכָךְ הֵם נִפְדִּים עִם הַכֶּסֶף. וְהָרַאֲב"ד מְפָרֵשׁ, דְּהוֹאִיל וְהַפֵּרוֹת מֻעָטִים וְאֵין מַתְפִּיסִים סֶלַע, מְצָרְפִים אוֹתָם עִם הַמָּעוֹת וּמַתְפִּיס סֶלַע עֲלֵיהֶם, אֲבָל אִם יֵשׁ בַּפֵּרוֹת דְּבָר הָרָאוּי אֵין זוֹקְקִים כֶּסֶף עִמָּהֶם לְחַלְּלָן עַל כֶּסֶף אַחֵר, שֶׁאֵין מְחַלְּלִין כֶּסֶף עַל כֶּסֶף:

משנה ט

יז לְפֵרוּשׁוֹ הֲוֵי מַתְנִיתִין בֵּית שַׁמַּאי לְקֻלָּא וּבֵית הִלֵּל לְחֻמְרָא. וְקָשֶׁה דִּבְעֲדֻיּוֹת תָּנֵי לַהּ בַּהֲדֵי הַנֵּי דְּבֵית שַׁמַּאי לְחֻמְרָא (וּבְסֵפֶר בֵּית דָּוִד תֵּרֵץ דְּלֹא חָשִׁיב שָׁם מַה דִּפְלִיגֵי בֵּיהּ נַמִּי תַּנָּאֵי אַחֲרִינֵי). וְהָרַ"שׁ מְפָרֵשׁ, דְּהָכָא נַמִּי בֵּית שַׁמַּאי לְחֻמְרָא וְסָבְרֵי דְּדָוְקָא בְּכָל הַסֶּלַע מָעוֹת, שֶׁלֹּא יִצְטָרְכוּ לִקְנוֹת (כְּלוֹמַר לְהַחֲלִיף) שְׁתֵּי פְּעָמִים וְלִתֵּן שְׁתֵּי קַלְבּוֹנוֹת (דְּמֵי הַחְלָפָה לַשַּׁלְחָנִי):

יח וּבְסוֹף פֶּרֶק קַמָּא דְּסַנְהֶדְרִין חָשִׁיב נַמִּי חֲנַנְיָא בֶּן חֲכִינַאי, וְתוּ מוֹסִיף שִׁמְעוֹן בֶּן נַנָּס, וּפֵרֵשׁ רַשִׁ"י שֶׁכָּל אֵלּוּ לֹא בָאוּ לִזְקָנָה, וְיוֹשְׁבִין בַּקַּרְקַע וּמְשִׁיבִין תְּשׁוּבוֹת קָשִׁיוֹת לַזְּקֵנִים, וְהַיְנוּ דְּנִין בַּהֲלָכָה:

משנה י

יט דְּהַשְׁתָּא חָל הַחִלּוּל קֹדֶם שֶׁיַּתְחִילוּ לִשְׁתּוֹת, וְלֹא מֻפְלָג אֶלָּא סָמוּךְ בְּיוֹתֵר, בְּשָׁעָה שֶׁפֵּרֵשׁ הַיַּיִן מֵהַכַּד לְפָנֵיהֶם. וְאֵינוֹ עִנְיָן לְדִין בְּרֵרָה. כֶּסֶף מִשְׁנֶה:

כ **מִכַּד אֶחָד**. וְהוּא שֶׁיִּהְיוּ טְמֵאִים בִּשְׁאָר טֻמְאוֹת מִלְּבַד זִיבוּת, וְשֶׁיִּהְיֶה הַכְּלִי מֻחָרָס, וּבְתִנְאֵי שֶׁלֹּא יִגְּעוּ בַּיַּיִן. וּכְלִי חֶרֶס אֵינוֹ מִטַּמֵּא מִגַּבּוֹ, אֲבָל אִם הָיוּ טְמֵאִים בְּזִיבוּת מִטַּמֵּא

בְּהֶסֵּט. הָרַ"מ. וְדִתְנַן שׁוֹתִין, רוֹצֶה לוֹמַר זֶה אַחַר זֶה, בַּתְּחִלָּה הַטְּהוֹרִים וְאַחַר כָּךְ הַטְּמֵאִים, אֲבָל הַטְּמֵאִים רַשָּׁאִים לְהַשְׁקוֹת לַטְּהוֹרִים עַל פִּי אֵלּוּ הַתְּנָאִים. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

פרק ג

משנה א

א **אֲבָל**. הָכִי קָאָמַר, אֶלָּא אוֹמֵר לוֹ הַעָלֵם וְכוּ', דַּהֲוֵי כְּמַזְמִינוֹ, וַהֲרֵי אָמְרוּ אֲבָל נוֹתְנִים וְכוּ':

משנה ג

ב **בְּמְעוֹתָיו**. וְאֵין כָּאן שׁוּם מַתָּנָה, דְּאֵין אֶחָד נוֹתֵן לַחֲבֵרוֹ כְּלוּם, אֶלָּא שֶׁקִּדְּשַׁת הַמָּעוֹת חָלָה עַל אֵלּוּ הַפֵּרוֹת. וְאַתְיָא כְּכֻלֵּי עַלְמָא:

משנה ד

ג כְּלוֹמַר אַף עַל גַּב דְּהַפֵּרוֹת שֶׁמִּתְחַלְּלִין הֵן חוּץ לִירוּשָׁלַיִם, דְּלֹא שְׁמַעְנוּ מִמַּתְנִיתִין לְעֵיל אֶלָּא כְּשֶׁהַפֵּרוֹת שֶׁל חֲבֵרוֹ הֵן בִּירוּשָׁלַיִם, וַהֲוֵי אֲמֵינָא דְּוַקָא כְּשֶׁהַפֵּרוֹת בִּירוּשָׁלַיִם שָׁרֵי, מִשּׁוּם דַּהֲוָה כְּקוֹנֶה פֵּרוֹת בִּירוּשָׁלַיִם, שֶׁהַמָּעוֹת נִתָּנִין לְקָנוֹת בָּהֶם כָּל מִידֵי דְּמֵיכָל, אֲבָל כְּשֶׁהַפֵּרוֹת חוּץ לִירוּשָׁלַיִם אֵימָא לֹא, קָא מַשְׁמַע לָן. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ו

ד דְּאִלּוּ מַעֲשֵׂר שֵׁנִי שֶׁל דְּמַאי, לֹא, שֶׁכְּבָר תְּפַסְתּוּ מְחִצָּה, וְכֵן הוּא בַּיְרוּשַׁלְמִי. וְהַשְׁתָּא הָא דְּפֵרֵשׁ הָרַ"ב בְּפֶרֶק קַמָּא דְּדְמַאי מִשְׁנָה ב' הַדְּמַאי נִכְנָס לִירוּשָׁלַיִם וְיוֹצֵא, וּמַשְׁמַע שָׁם מִדְּבָרָיו דְּבַמַּעֲשֵׂר עַצְמוֹ מְפָרֵשׁ, קַשְׁיָא מִירוּשַׁלְמִי דְּהָכָא:

ה כְּלוֹמַר דְּאִלּוּ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה לֹא אִיצְטְרִיךְ כְּלָל, אֲבָל פְּשִׁיטָא דְּלְתַנָּא קַמָּא אַלִּיבָּא דְּבֵית שַׁמַּאי כָּל שֶׁכֵּן דְּאִיצְטְרִיךְ:

משנה ז

ו וְתֵימַה, דִּבְמַעֲשְׂרוֹת לֹא פֵּרֵשׁ כֵּן, אֶלָּא דְּאָזְלִינַן בָּתַרְוַיְהוּ לְחֻמְרָא. וְתֵרֵץ הָרַ"שׁ אַלִּיבָּא דְּגְמָרָא מַכּוֹת דַּף י"ב, דְּמַתְנִיתִין דְּהָתָם רַבִּי יְהוּדָה, וּמַתְנִיתִין דְּהָכָא רַבָּנָן. וּלְפִי זֶה הַתֵּרוּץ הוּא פֵּרוּשׁ הָרַ"ב דְּהָתָם. אֲבָל לְמַה שֶׁפֵּרֵשׁ הָרַ"ב כָּאן כְּלוֹמַר אַף אַחַר הַנּוֹף, הוּא אַלִּיבָּא דְּרַב אַשִׁי דְּמְשָׁנֵי הָתָם וְקָאָמַר, אַף אַחַר הַנּוֹף, דְּלֹא תַּקְשֵׁי מִמַּתְנִיתִין דְּמַעֲשְׂרוֹת אַמַּתְנִיתִין דְּהָכָא. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ז **כְּלָפְנִים**. לְשׁוֹן הָרַ"מ, וּמַאֲמַר בֵּית שַׁמַּאי הַכֹּל כְּלָפְנִים לְחֻמְרָא, רוֹצֶה לוֹמַר שֶׁלֹּא יִפְּדֶּה בָּהֶם מַעֲשֵׂר שֵׁנִי וְלֹא יֹאכְלֶנּוּ [בָּהֶם]:

ח **מִכְּנֶגֶד**. מִפְּשָׁטָא דְּמַתְנִיתִין מַשְׁמַע דְּלֹא אִכְפַּת לְהוּ לְבֵית הִלֵּל בְּפִתְחֵיהֶן בֵּין שֶׁהֵן לִפְנִים אוֹ לַחוּץ. וּבְסָתָם מִשְׁנָה דִּלְהַלָּן לְעִנְיַן דְּמִקְדֵּשׁ מְחַלְּקִין. וְצָרִיךְ לְחַלֵּק בֵּין יְרוּשָׁלַיִם

לַמְקַדֵּשׁ, וְלוֹמַר דִּכְשֶׁקִּדְּשׁוּ מִתְּחִלָּה יְרוּשָׁלַיִם כָּךְ קִדְּשׁוּ, וּכְשֶׁקִּדְּשׁוּ הַמְקַדֵּשׁ כָּךְ קִדְּשׁוּ. וְעַיֵּן בְּתוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ט יְרוּשַׁלְמִי. וּדְלֹא פֵּרְשׁוּ כָּךְ גַּבֵּי אִילָן, מִשּׁוּם דְּבָשָׂר אֵין רְגִילִין לֶאֱכֹל תַּחַת אִילָן, שֶׁהוּא עוֹמֵד בַּאֲוִיר הַשָּׁמַיִם, אֲבָל פֵּרוֹת וּשְׁאָר דְּבָרִים הַנִּלְקָחִים בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר שֶׁאֵינוֹ בָּשָׂר רְגִילִין לֶאֱכֹל בַּאֲוִיר הַשָּׁמַיִם תַּחַת אִילָן. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ח

י הַמְּנוּיוֹת בִּתְחִלַּת סֵדֶר טָהֳרוֹת (מַסֶּכֶת כֵּלִים פֶּרֶק א):

משנה יא

יא בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר וְמֵת יִקָּבֵר עַל יְדֵי עוֹרוֹ, לְקָחוֹ חַי וְכוּ' רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר יִפָּדֶה וְרַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר יִקָּבֵר. כָּךְ צָרִיךְ לוֹמַר. וְהַפֵּרוּשׁ, שֶׁאִם מֵת יִקָּבֵר לְכֻלֵּי עַלְמָא, מִשּׁוּם דְּאֵין פּוֹדִין אֶת הַקְּדָשִׁים לְהַאֲכִילָן לַכְּלָבִים כוּ', אֲבָל חַי סָבַר רַבִּי שִׁמְעוֹן שֶׁיִּפָּדוּ, מִשּׁוּם דְּאַתְיָא לְשִׁטָּתוֹ דְּקָדְשֵׁי בֶדֶק הַבַּיִת לֹא בָעֵי הַעֲמָדָה וְהַעָרָכָה, וְרַבִּי יוֹסֵי סָבַר שֶׁצָּרִיךְ הַעֲמָדָה וְהַעָרָכָה (עַד כָּאן הוּא מֵהַגָּר"א):

משנה יב

יב וְאֵין טַעַם יָפֶה לְחַלֵּק בֵּין רֵישָׁא לְסֵיפָא. אֲבָל הָרַ"מ פֵּרֵשׁ אַף הַסֵּיפָא בְּגַוְנָא דְּרֵישָׁא, וְזֶה לְשׁוֹנוֹ, וְאִם נָתַן לְתוֹךְ הַקַּנְקַנִּים יַיִן מַעֲשֵׂר שֵׁנִי, סָתַם וְלֹא פֵּרֵשׁ שֶׁנָּתַן אוֹתָן הַקַּנְקַנִּים בְּתוֹרַת שְׁאֵלָה, כָּל זְמַן שֶׁלֹּא סָתַם פִּי הַקַּנְקַנִּים, אוֹתָן הַקַּנְקַנִּים בִּרְשׁוּת הַמַּשְׁאִיל. אֲבָל אִם סָתַם פִּי הַקַּנְקַנִּים, הֲרֵי נִתְּנָם לַמַּעֲשֵׂר, וְנִתְחַיְּבוּ לְמָכְרָם וְלֶאֱכֹל בִּדְמֵיהֶם מַה שֶּׁרָאוּי לֶאֱכֹל בִּירוּשָׁלַיִם, כְּדִין מַעֲשֵׂר שֵׁנִי:

משנה יג

יג בְּמִשְׁנָה ג', וּכְלוֹמַר, שֶׁלֹּא הִקְפִּיד עַל הַקַּנְקַן כְּשֶׁקְּנָאוֹ, וּלְפִיכָךְ אֵין צָרִיךְ לֶאֱכֹל כְּנֶגֶד דְּמֵי הַקַּנְקַן, וְהָכִי נַמִּי בִּגְבוּלִים קָנָה מַעֲשֵׂר לַקַּנְקַנִּים. אֲבָל בִּמְקוֹם כוּ' כְּדִתְנַן בְּפֶרֶק קַמָּא מִשְׁנָה ד', וְצָרִיךְ שֶׁיֹּאכַל כְּנֶגֶד דְּמֵי הַקַּנְקַן, לְפִי שֶׁהוֹצִיא מְעוֹת מַעֲשֵׂר שֵׁנִי בַּקַּנְקַן עַצְמוֹ, שֶׁלֹּא נַעֲשָׂה טָפֵל לַיַּיִן, הִלְכָךְ אַף בִּגְבוּלִין כוּ' אֵין הַקַּנְקַן טָפֵל לַיַּיִן וְלֹא קָנָה מַעֲשֵׂר. וְעַיֵּן בְּתוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יד הוּא לְשׁוֹן הָרַ"מ בְּפֵרוּשׁוֹ. אֲבָל לְפִי פֵּרוּשׁוֹ שֶׁל הָרַ"ב בְּמַתְנִיתִין, הָוָה לֵיהּ לְכִתּוֹב, אֲפִלּוּ הַקַּנְקַנִּים פְּתוּחוֹת. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

פרק ד

משנה א

א **וְיִצִיאוֹת מְבֵיתוֹ**. מִסְתַּבְּרָא דְּהוּא הַדִּין מִמְּקוֹם הַזּוֹל לִמְקוֹם הַיֹּקֶר דְּרֵישָׁא, דְּהָא הָכָא נַמִּי הֲוֵי מִמְּקוֹם הַזּוֹל לִמְקוֹם הַיֹּקֶר, וְכָל שֶׁכֵּן מִמְּקוֹם הַיֹּקֶר לִמְקוֹם הַזּוֹל דְּרֵישָׁא דִּיצִיאוֹת מְבֵיתוֹ. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ב

ב **הַזּוֹל**. מִפְּנֵי שֶׁכָּתוּב בּוֹ בְּרָכָה. יְרוּשַׁלְמִי:

ג כְּלוֹמַר סוֹחֵר בָּקִי בְּשׁוּמָא:

ד כְּמוֹ פִּרְיָהּ יְקוֹסֵס וְיָבֵשׁ (יְחֶזְקֵאל יז). הָרַ"שׁ:

ה **שֶׁהֶחֱלִיאוּ**. עִנְיָנוֹ שֶׁכָּהוּ אוֹ הֶעֱלוּ חֲלוּדָה וְנִשְׁתַּנּוּ מַרְאֵיהֶן, וְהוּא כְּמוֹ הֶחֱלִידוּ. הָרַ"מ:

משנה ג

ו יְרוּשַׁלְמִי. וּבַגְּמָרָא דְּבַבְלִי בְּמַסֶּכֶת עֲרָכִין יְהֵיב טַעֲמָא, דִּפְדִּיַּת הַקָּרֶן עַדִיף שֶׁהִיא עִקַּר מִצְוַת פְּדָיָה, וְלֹא קָפְדִינַן בְּתוֹסֶפֶת הַחֹמֶשׁ, דַּהֲנַאת הַתּוֹסֶפֶת שֶׁלּוֹ הִיא, שֶׁהוּא אוֹכֵל הַכֹּל בִּירוּשָׁלַיִם:

ז גְּמָרָא קִדּוּשִׁין דַּף נ"ד, וְיֵהֵיב טַעֲמָא, דִּסְבִירָא לֵיהּ דְּמַתָּנוֹת שֶׁלֹּא הוּרְמוּ לָאו כְּמִי שֶׁהוּרְמוּ דַּמְיָן. וְהִקְשָׁה הַכֶּסֶף מִשְׁנֶה דַּהֲרֵי לְעֵיל מִשְׁנָה ו' פֶּרֶק ג' פָּסְקוּ דְּמַתָּנוֹת שֶׁלֹּא הוּרְמוּ כְּמִי שֶׁהוּרְמוּ דַּמְיָן. וְתֵרֵץ הָרִ"י קוֹרְקוּס, דְּדַוְקָא לְהַאי מִלְּתָא אָמְרוּ לָאו כְּמִי שֶׁהוּרְמוּ דַּמְיָן, דְּעַד כָּאן לֹא אָמַר רַבִּי מֵאִיר מַעֲשֵׂר שֵׁנִי מָמוֹן גָּבוֹהַּ אֶלָּא דַּוְקָא כְּשֶׁהוּרַם וְנִקְרָא עָלָיו שֵׁם מַעֲשֵׂר, דְּהָא מִדִּכְתִיב לַה' הוּא יָלִיף, וּקְרָא אַחֵר שֶׁהוּרַם וְנִקְרָא מַעֲשֵׂר מַשְׁמַע:

משנה ד

ח **מַעֲרִימִין עַל מַעֲשֵׂר שֵׁנִי**. וּבָזֶה יִפָּטֵר מִלְּהוֹסִיף חֹמֶשׁ. וּבִירוּשַׁלְמִי, לָמָּה מַעֲרִימִין עָלָיו, מִפְּנֵי שֶׁכָּתוּב בּוֹ בְּרָכָה:

ט **וּבְאִשְׁתּוֹ**. אִיכָּא פְּלֶגְתָּא בְּקִדּוּשִׁין דַּף כ"ד. הָרמ"ז:

משנה ה

י דְּאִלּוּ הָיָה לוֹ מָעוֹת עָדִיף טְפֵי, דַּהֲוָה לֵיהּ נָכְרִי אֵצֶל הַפֵּרוֹת. וְאַגַּב סוּדָר לֹא יוּכַל לְהַקְנוֹת לוֹ מְעוֹתָיו, דְּאֵין מַטְבֵּעַ נִקְנֶה בַּחֲלִיפִין. בָּבָא מְצִיעָא דַּף מ"ו. (וּמַיְרֵי דְּלֵית קַרְקַע דִּלְקָנֵי לֵיהּ אַגַּבְהּ. בֵּית דָּוִד):

יא **לַחֲבֵרוֹ**. שֶׁהוּא אוֹהֲבוֹ וְיוֹדֵעַ בּוֹ שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה אֶלָּא לְהַפְטֵר מִן הַחֹמֶשׁ. רַשׁ"י:

יב **שֶׁבַּבַּיִת**. שֶׁאֵין צָרִיךְ שֶׁיִּהְיוּ הַמָּעוֹת וְהַפֵּרוֹת בְּמָקוֹם אֶחָד, כִּדְתָנַן בְּמִשְׁנָה ד' פֶּרֶק ג':

משנה ו

יג וְזֶה לְשׁוֹן הָרַאֲב"ד, שֶׁכָּל הַמִּשְׁנָה הוֹלֶכֶת עַל מִדַּת הַדִּין, שֶׁהַמַּעֲשֵׂר אֵינוֹ מִתְחַלֵּל אֶלָּא בְּשִׁעַת מַתַּן מָעוֹת, מִיהוּ הַמּוֹכֵר וְהַלּוֹקֵחַ נִדּוֹנִין כְּשִׁעַת מְשִׁיכָה. וְעַיֵּן בַּאֲרִיכוּת בְּתוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יד וְזֶה לְשׁוֹן הַיְרוּשַׁלְמִי, שְׁמִשְּׁעָה הָרִאשׁוֹנָה מַעֲשֵׂר שֵׁנִי חַיָּב, אִלּוּ חַיָּב הָיָה לוֹ וְנָתַן לוֹ מַעֲשֵׂר יָאוּת. וְנִרְאֶה לִי דְּהָכִי פֵּרוּשׁוֹ, דְּמֵהַהֵיא אֲגַלַאי לְמַפְרֵעַ שֶׁמִּשְּׁעָה רִאשׁוֹנָה לֹא הָיָה חַיָּב אֶלָּא מַעֲשֵׂר שֵׁנִי, לְפִי שֶׁלֹּא נִתְחַלֵּל מַעֲשֵׂר בְּמְשִׁיכָה עַד שֶׁיִּתֵּן דְּמִים. וְאִלּוּ הָיָה חַיָּב לוֹ מַעֲשֵׂר וְנָתַן לוֹ, יָפֶה הָיָה עוֹשֶׂה. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב. וְכָתַב הָרַ"שׁ וְהַאי שֶׁלּוֹ אֵינוֹ כְּשֶׁלּוֹ דְּרֵישָׁא, אֶלָּא כְּלוֹמַר, מִלְּבַד סֶלַע שֶׁל חֻלִּין שֶׁנּוֹתֵן לַמּוֹכֵר נוֹתֵן לוֹ סֶלַע עֲדַיִן שֶׁל מַעֲשֵׂר שֵׁנִי שֶׁלּוֹ. וְתַרְוַיְהוּ אַנּוֹתֵן לוֹ קָאֵי:

משנה ז

טו וְכָתַב הָרַ"שׁ, וּכְהַאי גַּוְנָא יֵשׁ לוֹמַר בְּפִדְיוֹן מַעֲשֵׂר שֵׁנִי. וְהַתּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב מַרְאֶה פָּנִים לְחַלֵּק, דְּדַוְקָא בְּגֵרוּשִׁין וְקִדּוּשִׁין צָרִיךְ עֲסוּקִים כּוּ' מִשּׁוּם דְּבָעִינַן דַּעַת הָאִשָּׁה בְּקִדּוּשִׁין, וְאַף בְּגֵרוּשִׁין לְדַעַת הָרַ"מ רַבָּנָן הֶחְמִירוּ שֶׁצָּרִיךְ שֶׁיְּדַבֵּר עִמָּהּ כּוּ', אֲבָל בְּפִדְיוֹן שֶׁאֵין כָּאן דַּעַת אַחֶרֶת אֶלָּא שֶׁל הַפּוֹדֶה בִּלְבָד אֵין צָרִיךְ כְּלָל שֶׁיְּדַבֵּר וַאֲפִלּוּ בִּשְׁתִיקָה דַּיּוֹ. וְעַיֵּן שָׁם:

משנה ח

טז **עוֹד אִסָּר**. וְאַף עַל גַּב דִּכְשֶׁאָכַל עָלָיו לֹא אָכַל אֶלָּא שָׁוֶה חֲצִי אִסָּר, וְעַכְשָׁיו שֶׁשָּׁוֶה שְׁנֵי אִסָּרִים נִמְצָא שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אִסָּר וְחֲצִי שֶׁעֲדַיִן לֹא אָכַל עָלָיו, הָא מִלְּתָא לֵיתָא, שֶׁמַּה שֶּׁנִּשְׁאַר וְהוּא הַחֲצִי, הוּא שֶׁרַשַּׁאי לֶאֱכֹל כְּפִי שָׁוְיוֹ עַכְשָׁיו, אֲבָל מַה שֶּׁאָכַל עָלָיו וְהוּא הַחֲצִי כְּבָר נִתְחַלֵּל וְנִתְפַּס לְמַעֲשֵׂר, וּמַה שֶּׁשָּׁוֶה עַכְשָׁיו אוֹתוֹ הַחֲצִי הַשֵּׁנִי לְבַדּוֹ מִן הַחֻלִּין הוּא. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יז בִּירוּשָׁלַיִם אַיֶּרִי. וְרֵישָׁא בְּחוּץ לִירוּשָׁלַיִם, וְהוּא הַדִּין בִּירוּשָׁלַיִם. עַיֵּן לְעֵיל (מִשְׁנָה ב) וּפֶרֶק ג' מִשְׁנָה ד'. בֵּית דָּוִד:

יח **וְאֶחָד מִמַּאָה**. וְלֹא פֵּרְשׁוּ טַעַם לָזֶה. וְאוּלַי דִּכְעֵין תְּרוּמָה נָגְעוּ בּוֹ, הוֹאִיל וְאִקְּרֵי קֹדֶשׁ כְּמוֹ תְּרוּמָה, וּכְמוֹ דִּבְתְרוּמָה כְּשֶׁנָּפַל לְמֵאָה בָּטֵל בְּמִעוּטוֹ כְּשֶׁאֵין כָּאן גֶּזֶל הַשֵּׁבֶט, הָכִי נַמִּי גַּבֵּי מַעֲשֵׂר שֵׁנִי דְּלֹא שַׁיָּךְ בּוֹ גָּזֵל אָמְרוּ בּוֹ דְּכָל אֶחָד מִמַּאָה שֶׁלֹּא אָכַל נִתְבַּטֵּל. וְאַף עַל גַּב דִּבְתְרוּמָה בָּעִינַן מֵאָה וְאֶחָד, הֵקֵלּוּ בַּמַּעֲשֵׂר וְאָמְרוּ מִסְפָּר שָׁלֵם. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ט

יט שֶׁאִלּוּ הָיָה מַעֲשֵׂר הָיָה נוֹתֵן בָּהֶם סִימָן. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב בְּשֵׁם הַפֵּרוּשׁ:

כ **הֲרֵי זֶה מַעֲשֵׂר**. וְלֹא נֹאמַר שֶׁמָּא הֵם חֻלִּין וְזֶה הַחֶרֶס הוּא מִכְּלִי שֶׁהָיָה בּוֹ מַעֲשֵׂר נָתוּן בְּתוֹכוֹ וְכָתְבוּ עָלָיו מַעֲשֵׂר. הָרַ"מ:

משנה י

כא כְּדִכְתִיב עַל קֶרְבַּן הָעֵצִים (נְחֶמְיָה י):

משנה יא

כב **תַּחַת תְּרוּמָה**. מַה דְּסֵיֵם מְפָרֵשׁ, וְהוּא הַדִּין לְאֵינָךְ:

כג **שְׁמוֹת בְּנֵי אָדָם הֵם**. כְּמוֹ, תּוּבַל קַיִן, תֶּרַח, רַבִּי תַּנְחוּם. וּלְדִבְרֵיהֶם דְּרַבָּנָן קָאָמַר לְהוּ, דִּלְדִידְהוּ אֲפִלּוּ כָּתוּב בּוֹ קָרְבָּן, תְּרוּמָה, כָּל הַתֵּבָה שְׁלֵמָה, פָּלֵיג בְּסֵיפָא. הָרַ"שׁ:

פרק ה

משנה א

א **וְשֶׁל עָרְלָה**. אַף עַל פִּי שֶׁהָעֶרְלָה קוֹדֶם בַּזְּמַן לָרְבָעִי, הוֹאִיל וְלֹא נִשְׁנָה כָּאן אֶלָּא אַגַּב רְבָעִי, דְּאִקְרֵי קֹדֶשׁ כְּמוֹ מַעֲשֵׂר שֵׁנִי, לֹא רָאָה לְהַקְדִּימוֹ. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ב כְּלוֹמַר, כְּדֵי זְרִיעָה. וּבָזֶה לֹא תִקְשֵׁי אַמַּתְנִיתִין דְּסוֹף פֶּרֶק כִּסּוּי הַדָּם דְּמַשְׁמַע דְּחַרְסִית מְגַדֵּל צְמָחִים. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ג כָּךְ כָּתְבוּ הַתּוֹסָפוֹת, דְּאִי לֹא תֵּימָא הָכִי, לֹא הָוֵי תַּקָּנָה לְהַנָּאֲכַל בֵּין לְקִיטָה לַאֲמִירָה. הָרַ"שׁ. וּמַה שֶּׁלֹּא הָיוּ מְחַלְּלִים כָּל הַכֶּרֶם בְּפַעַם אַחַת, שֶׁפְּעָמִים הָיוּ רוֹצִים לְהוֹלִיךְ מוֹתַר הַפֵּרוֹת לָאֲכֹל בִּירוּשָׁלַיִם. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב בְּשֵׁם הַפֵּרוּשׁ. וְלֹא שַׁיָּךְ דִּין בְּרֵרָה בְּעִנְיָן זֶה, הוֹאִיל וְאֵינוֹ חָל הַחִלּוּל עַד שֶׁיִּתְלַקֵּט. הָרַ"שׁ:

משנה ב

ד לְפִי שֶׁסּוֹבֵר דְּכֶרֶם לָאו דַּוְקָא, אֶלָּא הוּא הַדִּין כָּל נָטַע. וּכְדִתְנַן בְּמִשְׁנָה ד'. וּבִבְרָכוֹת דַּף ל"ה, אֵית תָּנֵי כֶּרֶם וְאֵית תָּנֵי נָטַע. וְעַיֵּן בְּתוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ה וְצָרִיךְ הָיָה לִתְנָאי בַּדָּבָר, וְלֹא סַגֵּי בְּבִטּוּל סִבַּת הָאִסּוּר, וְנִרְאֶה לִי טַעֲמָא מִדְּמַסְקִינַן בְּפֶרֶק קַמָּא דְּבֵיצָה דַּף ה: דְּכָל דָּבָר שֶׁבְּמִנְיָן (מִנְיָן שֶׁנִּמְנוּ חֲכָמִים לֶאֱסֹר) צָרִיךְ מִנְיָן אַחֵר לְהַתִּירוֹ, וּפֵרַשׁ רַשׁ"י, אֲפִלּוּ אֵרַע דָּבָר שֶׁאַתָּה יָכוֹל לְהוֹרוֹת בּוֹ הֶתֵּר וְכוּ'. וּתְנַן בְּפֶרֶק קַמָּא דְּעֵדֻיּוֹת, אֵין בֵּית דִּין יָכוֹל לְבַטֵּל דִּבְרֵי בֵּית דִּין חֲבֵרוֹ אֶלָּא אִם כֵּן הָיָה גָּדוֹל מִמֶּנּוּ בְּחָכְמָה וּבְמִנְיָן, לְפִיכָךְ הַמְתַקְּנִים עַצְמָן הִטִּילוּ תְּנַאי בַּדָּבָר, לְהַחֲזִיר לְכֻמּוֹת שֶׁהָיָה לִכְשֶׁיִּתְבַּטֵּל הַטַּעַם, דְּהַשְׁתָּא הַמְתַקְּנִים עַצְמָם הֵם הַמְבַטְּלִים הַתַּקָּנָה בְּהִתְבַּטֵּל הַטַּעַם. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב וְעַיֵּן שָׁם:

משנה ד

י כְּלוֹמַר, וּלְהָכִי תְּנַן בִּסְתָם שְׁלֹשָׁה, דְּמַשְׁמַע דִּלְעוֹלָם בָּעִינַן שְׁלֹשָׁה, וּלְעֵיל בְּפֶרֶק ד' גַּבֵּי מַעֲשֵׂר שֵׁנִי מְחַלְקִינַן בֵּין דָּמָיו יְדוּעִים לְשֶׁאֵין דָּמָיו יְדוּעִים. אֶלָּא דְּהָכָא אֵין לְחַלֵּק מִשּׁוּם דִּלְעוֹלָם אֵין דָּמָיו יְדוּעִים, דְּמַצְרִיךְ לִפְחוֹת הַיְצִיאָה. הָר"שׁ:

משנה ה

יא וְנִרְאֶה לִי דְּטַעֲמָא דְּמִלְּתָא, מִשּׁוּם דְּאֵין הַכֹּל בְּקִיאִין בְּדִינֵי שְׁבִיעִית, וּכְשֶׁיֹּאמַר הֵא לָךְ אִסָּר וּלְקֹט לִי בּוֹ, הַדָּמִים נִתְפָּסִים בִּקְדֻשַּׁת שְׁבִיעִית, אֶלָּא צָרִיךְ שֶׁיֹּאמַר לְקֹט לִי, כְּדִתְנַן בְּפֶרֶק ח' דִּשְׁבִיעִית. וְהִלְכָךְ נִמְנָעִים בְּנֵי אָדָם מִלְּלְקֹט בְּשָׂכָר. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יב כֵּן הוּא בְּגְמָרָא קִדּוּשִׁין דַּף נ"ד, וּמַשְׁמַע דְּדַוְקָא סְמָדַר, אֲבָל בֹּסֶר לֹא, הוֹאִיל דִּלְעִנְיָן עָרְלָה הֲוֵי פְּרִי לְרָבָעִי נַמִּי הֲוֵי פְּרִי, וְאַף עַל גַּב דְּאִתְקַשׁ לְמַעֲשֵׂר שֵׁנִי וּלְעִנְיַן מַעֲשְׂרוֹת בֹּסֶר לֹא הִגִּיעַ לְעוֹנַת הַמַּעְשְׂרוֹת, יֵשׁ לוֹמַר דִּלְחֻמְרָא דִּינוֹ כְּעָרְלָה, דְּמֵעָרְלָה הוּא בָּא, כְּמוֹ שֶׁנִּבְאַר בְּמִשְׁנָה ח' פֶּרֶק קַמָּא דְּעָרְלָה. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב וְעַיֵּן שָׁם:

משנה ו

יט **הָרִאשׁוֹן**. וְהָר"מ כָּתַב הָאַחֲרוֹן. וְעַיֵּן בְּכֶסֶף מִשְׁנֶה רְאָיָה לְגִרְסָתוֹ מֵהַיְרוּשַׁלְמִי. וְעַיֵּן בְּתוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כ כְּלוֹמַר שֶׁכְּשֶׁיָּבֹא פֶּסַח כְּבָר נִגְמְרִים לִהְיוֹת כָּל הַפֵּרוֹת נִלְקָטִים, וְאֵין הָכִי נַמִּי דְּקֹדֶם לָכֵן נִגְמְרִים דְּהַיְנוּ מֵחֲנָכָה, כִּדְאִיתָא בְּמִשְׁנָה ו' פֶּרֶק קַמָּא דְּבִכּוּרִים. אֶלָּא שֶׁצָּרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה בַּמּוֹעֵד [בָּרֶגֶל], וּבַמּוֹעֵד הַקּוֹדֵם לַחֲנָכָה עֲדַיִן אֵין כָּל הַפֵּרוֹת נִלְקָטִים, אֲבָל הַמּוֹעֵד שֶׁאַחֲרָיו שֶׁהוּא פֶּסַח כְּבָר נִגְמָרִים כֻּלָּם. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כא וְצָרִיךְ עִיּוּן, מַה עִנְיַן שְׁבִיעִית לְכָאן. וְהָר"מ בְּחִבּוּרוֹ כָּתַב, תַּבְשִׁיל שֶׁל מַעֲשֵׂר שֵׁנִי וְנָטַע רְבָעִי:

משנה ז

כב וְנִרְאֶה לִי לְפָרֵשׁ דִּרוֹצֶה לוֹמַר, הוֹאִיל וְאֵין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, אֵין לְךָ רִחוּק גָּדוֹל מִזֶּה, הִלְכָךְ מְחַלְּלָן עַל הַכֶּסֶף, וּכְאִלּוּ וְצָרַתָּ הַכֶּסֶף אֵינוֹ רְשׁוּת אֶלָּא חוֹבָה, דְּכֵיוָן שֶׁרִּחוּק מָקוֹם כָּזֶה שֶׁאֵין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אִי אֶפְשָׁר לְהַעֲלוֹתָם, אֶלָּא וְצַרְתָּ, צָרִיךְ לְחַלְּלָן. אַף עַל גַּב דְּפַשְׁטֵיהּ דִּקְרָא בִּזְמַן שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם וְאֵינוֹ אֶלָּא רְשׁוּת. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ט

כג וְלָאו דַּוְקָא נָקֵט, דַּאֲפִלּוּ קֹדֶם שֶׁנִּתְקְנוּ נַמִּי, כְּדִלְעֵיל, שֶׁכָּל הַפֵּרוֹת שֶׁלֹּא הִגִּיעוּ לְעוֹנַת הַמַּעַשְׂרוֹת פְּטוּרִים, הָא שֶׁהִגִּיעוּ לְעוֹנַת הַמַּעַשְׂרוֹת חַיָּבִים, וְאַף עַל פִּי שֶׁעֲדַיִן לֹא הֻפְרְשׁוּ:

יד וְלֹא הֲוֵי כִּקְרִיאַת שֵׁם דִּבְמַסֶּכֶת דְּמַאי שֶׁהוּא לִקְבֹּעַ מָקוֹם בִּצְפוֹנוֹ אוֹ בְּדָרוֹמוֹ וְשֶׁיַּזְכִּיר הַסְּכוּם מֵאָה חֻלִּין וְכוּ', אֶלָּא הָכָא אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא לְבָרֵר לָהֶם בְּעָלִים לְמִי יִתְּנוּם. תּוֹסָפוֹת בְּקִדּוּשִׁין דַּף כ"ו:

טו וְאִם תֹּאמַר, הָא קְנָסָם עֶזְרָא כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַ"ב בְּמִשְׁנָה ט"ו. וְיֵשׁ לוֹמַר כְּרַבִּי עֲקִיבָא דְּאָמַר קִדֵּם קְנָס דָּוְקָא לַלֵּוִי, וְאַחַר קְנָסָא לַכֹּהֵן וְלַלֵּוִי. תּוֹסָפוֹת בָּבָא מְצִיעָא דַּף י"א:

טז בָּבָא מְצִיעָא דַּף י"א. וּפָרִיךְ, וְכִי לֹא הָיָה לָהֶם סוּדָר לִקְנוֹת מִמֶּנּוּ הַמַּעֲשֵׂר בַּחֻלִּיפִין. וּמְשֻׁנֶּי, מַתָּנוֹת כְּהֻנָּה נְתִינָה כְּתִיבָא בָּהוּ, חֻלִּיפִין דֶּרֶךְ מִקָּח וּמִמְכָּר הוּא, מִטַּלְטְלֵי אַגַּב קַרְקַע נְתִינָה אַלִּימְתָא הִיא:

יז **שָׂכָר**. כָּתְבוּ הַתּוֹסָפוֹת, דְּאִלּוּ חֻלִּיפִין, אֵין שְׂכִירוּת נִקְנֶה בַּחֻלִּיפִין. וְהָרֹא"שׁ כָּתַב, דְּכֵיוָן שֶׁעַל יְדֵי חֻלִּיפִין לֹא הָיָה יָכוֹל לְהַקְנוֹת כְּדִמְפָרֵשׁ בַּגְּמָרָא, אֶלָּא הָיָה צָרִיךְ לְהַקְנוֹת לָהֶן אַגַּב קַרְקַע, יוֹתֵר קַל לִתֵּן פְּרוּטָה לְשָׂכָר, מִקְנְיַן חֻלִּיפִין:

משנה י

יח **הָאַחֲרוֹן**. מִשּׁוּם דְּאֵין זְמַן מְאֻחָר בְּיוֹם טוֹב אֶלָּא מִנָּחָה הָאַחֲרוֹן, וְאִחֲרוּהוּ לַוִּדּוּי כָּל עוֹד שֶׁיְּכוֹלִים לְאַחֲרוֹ:

יט **מִתְוַדִּין**. הַוִּדּוּי עַל שֶׁבַּחֲטָאֵינוּ וּבַעֲוֹנוֹת אֲבוֹתֵינוּ הֱצַרְכָנוּ לְבַעֵר הַקֹּדֶשׁ מִן הַבַּיִת לְבִלְתִּי תֵּת אוֹתָם לַבְּכוֹרוֹת שֶׁהָיוּ רְאוּיִם לִתְרוּמָה וּמַעֲשְׂרוֹת, כְּאָמְרוֹ [יְחֶזְקֵאל כ] וָאֲטַמֵּא אוֹתָם בְּמַתְּנוֹתָם בְּהַעֲבִיר כָּל פֶּטֶר רָחַם. וְיֹאמַר וְגַם נְתַתִּיו כְּמוֹ וְאַף עַל פִּי שֶׁנְּתַתִּיו לַלֵּוִי וְזוּלְתוֹ, כְּמִצְוֹתֶיךָ, אַף עַל פִּי כֵן אֲנִי מִתְפַּלֵּל הַשְׁקִיפָה לְטוֹבָה בִּמְקוֹם הַהַשְׁקָפָה לְרָעָה הָרְאוּי לָעֲוֹנִי. הָרַב עוֹבַדְיָה סְפוֹרְנוֹ:

כ **בְּאֹנִי**. הָאוֹנֵן נִקְרָא הָאָדָם שֶׁיְּמוּת לוֹ אֶחָד מִן הַקְּרוֹבִים שֶׁהוּא חַיָּב לְהִתְאַבֵּל עֲלֵיהֶם. הָרַ"מ:

כא **שָׂמַחְתִּי וְשִׂמַּחְתִּי בוֹ**. שֶׁנֶּאֱמַר וְשָׂמַחְתָּ בְכָל הַטּוֹב. הָרַ"מ. בֵּית דָּוִד:

משנה יג

כב **כְּדֵי שֶׁתִּתֵּן**. אֲפִלּוּ בְּמָקוֹם שֶׁאֵינוֹ זָבֹת חָלָב וּדְבַשׁ. תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב בְּשֵׁם הַפֵּרוּשׁ. וְכָתַב הָרַ"מ, שֶׁתִּתֵּן טַעַם בַּפֵּרוֹת, עִנְיָנוֹ שֶׁיִּהְיוּ שְׁמֵנוֹת וְטוֹבוֹת הַטַּעַם. וְזֶה הַדֶּרֶשׁ שֶׁהוּא דּוֹרֵשׁ בָּכָאן זוֹ הַפָּרָשָׁה מִלָּה בְמִלָּה, אֵין רְצוֹנוֹ שֶׁיֹּאמַר אָדָם זֶה בִּשְׁעַת הַוִּדּוּי, אֲבָל יוֹדִיעֲנוּ בְּכָאן עַל דֶּרֶךְ הַפֵּרוּשׁ עִנְיָנִי זֹאת הַפָּרָשָׁה אֲבָל בִּשְׁעַת הַקְּרִיאָה אֵינוֹ קוֹרֵא אֶלָּא הַפָּרָשָׁה בִּלְשׁוֹנָהּ כְּמוֹ שֶׁנִּתְּנָה בַּתּוֹרָה, וְזֶה מְבֹאָר מְאֹד:

משנה יד

כג **יִשְׂרָאֵל**. דְּאִלּוּ כֹּהֲנִים וּלְוִיִּם, פְּלִיגִי בְּהוּ רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יוֹסֵי בְּסֵיפָא:

משנה טו

כד גְּמָרָא סוֹטָה דַּף מ"ו, וּמְסַיְּמִין בָּהּ, וַהֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר [תְּהִלִּים קכא] הִנֵּה לֹא יָנוּם וְלֹא יִישָׁן שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל. אֶלָּא כָּל זְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל שְׂרוּיִים בְּצַעַר וְנִכְרִים בְּשַׁלְוָה, לְכָךְ נֶאֱמַר [תְּהִלִּים מד] עוּרָה לָמָּה תִישַׁן ה'. וְכָתַב הָרַ"מ, וְהֵם הָיוּ אוֹמְרִים זֶה הַפָּסוּק כְּאִלּוּ הָיוּ מְדַבְּרִים עִם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְהָיוּ צוֹעֲקִים אֵלָיו בְּזֶה הַפָּסוּק, וְזֶה מַה שֶּׁאֵינוֹ רָאוּי לַעֲשׂוֹת וְלוֹמַר כְּלַפֵּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ:

הָיָה פַּטִּישׁ מַכֶּה בְּירוּשָׁלַיִם כְּלוֹמַר, בְּחוּלּוֹ שֶׁל מוֹעֵד. הָר"ם: